

TUTANKAMON'UN LANETİ

20. yüzyılın ve belki de bütün yüzyılların en büyük arkeolojik keşfi, 1922 yılında kendi kendini yetiştirmiş Mısır bilimci ve maceracı Howard Carter tarafından keşfedilen çocuk kral Tutankamon'un kusursuza yakın mezarıydı.

Carter'ın kariyerini sağlama bağlayan bu muhteşem buluntu, mezarın keşfiyle alakalı diğer herkesin felaketi oldu; patronu Lord Carnarvon birkaç ay içinde öldü. Bunu, diğer ölümler ve talihsizlikler takip etti. Acaba arkeologlar bir lanete, mezarın gerçek mimarları tarafından hazırlanan bir büyüye mi maruz kalmışlardı? Büyü yoksa, bu insanlar neden ölmüştü? Lanetli mumya öyküsü neden bu kadar çabuk moda oldu ve uzun süre belleklerden çıkmadı?

Arkeolog Howard Carter, kendisini on beş yıldır destekleyen zengin patronunun –antikacı ve Mısır hayranı Lord Henry Carnarvon'un– finansal desteğiyle Kasım 1922'de Yukarı Mısır'ı kazıyordu. Fakat bu sezon her şey çok farklıydı ve Carter, zamana karşı yarış içinde olduğunu iyi biliyordu; gerçekten olay yaratacak bir keşif yapamazsa bu, Carnarvon'un desteğiyle yaptığı son kazı olacaktı.

Zengin İngiliz aristokrat, Carter'ı finanse etmekten vazgeçmek üzereydi. Carter'ın I. Dünya Savaşı öncesindeki büyük başarılarını, neredeyse değerli hiçbir şey bulamamasıyla geçen verimsiz

yıllar takip etmişti. Carter bu sefer de başarısız olduğu takdirde kazı giderlerini kendi ufak birikiminden karşılamaya söz vermiş, Carnarvon da “işini bilen bir kumarbaz olarak” tek bir kazıyı daha desteklemeye razı olmuştu.

Bunun üzerine Carter, yedi yıldır hiçbir şey bulamadığı Kralar Vadisi'ne geri döndü ve 1 Kasım'da kazıya başladı ve 5 Kasım sabahı büyük bir şey keşfetti. Bu, üç bin yıl önce VI. Ramses'in mezarını kazan işçilerin barındıkları kulübe kalıntılarının dört metre altında bulunan, gömülü bir taş basamaktı. Carter ve Mısırlı takım arkadaşları kazmaya devam ettiler ve yerin altına doğru uzanan on bir basamak daha ortaya çıkarttılar. Merdivenin sonunda karşlarına bir kapı çıktı. Kapı hâlâ sıvayla kapalıydı ve üzerindeki sıvaya vurulmuş büyük oval mühür olduğu gibi duruyordu. Önünde diz çökmüş dokuz esirin olduğu bir çakalı gösteren bu mühür kraliyet mezarlığına aitti ve mezar sahibinin itibarlı biri, muhtemelen bir kral olduğunu gösteriyordu. Carter'ın görmeyi arzuladığı şey tam da buydu. Hemen adamlarını aldı, basamakları tekrar kumla doldurdu ve kapıyı gözlerden gizledi. Carter bulduğu şeyin yıllardan beri aradığı mezar olup olmadığını bilmeden, İngiltere'deki patronuna daha sonra bütün dünyada büyük ün kazanacak olan şu telgrafi çekti:

En sonunda Vadide inanılmaz bir şey keşfettik. El değmemiş bir mührü sahip görkemli bir mezar; siz gelinceye kadar mezarı yenisinden kapattık. Tebrikler.

Bu, Carnarvon'un Luksor'a gelmesinden iki buçuk hafta önceydi ve Carter'ın aristokrat patronu için 1922 yılı, gerçekten de onun son kazısını tarihleyecekti.

Carter ve Carnarvon'un birlikteliklerinin ilk günleri son derece şanslı ve başarılı geçmişti. Carter, patronunun özel koleksiyonuna muhteşem parçalar katmak için Mısır'da bütün hünerini sergiliyordu. Bu koleksiyon, 1920'lerin başında dünyadaki en güzel Mısır Sanatı koleksiyonlarından biri olarak değerlendirili-

yordu. Ancak her ikisi de Tutankamon'un kayıp mezarıyla daha fazla ilgilenmeye başladılar. Bu mezar, Mısır'ın eski kral ve kraliçelerinin mezarları arasında ortaya çıkarılamamış ender yerlerden biriydi. 1800'lü yılların sonlarında elde edilen küçük ipuçları Carter'ı bu mezarın Krallar Vadisi'nin içinde bir yerlerde olduğunu düşünmeye sevk etti. Bu ipuçlarından en önemlisi, genç arkeolog Edward Ayrton'un, tamamen şans eseri bir kayanın altında bulduğu ve üzerinde Tutankamon'un birçok isminden birinin yazılı olduğu küçük bir çini kupaydı. Birkaç yıl sonra Ayrton, keten parçaları, çiçeklerle bezenmiş gerdanlıklar, şölen kalıntıları ve birtakım çömlerle dolu bir çukur buldu. Bunların bir mumyalama ayininden geriye kaldığından şüpheleniyordu. Ayrton, pişirilmiş birtakım toprak mühürlerin üzerindeki Tutankamon adı nedeniyle, mumyalanan kişinin kayıp firavun olduğunu düşündü. Son olarak üzerinde Tutankamon'un adının yazılı olduğu altından yapraklarla birlikte, düzenlenmeden bırakılmış bir oda bulundu. Krallar Vadisi'ni kazma yetkisini elinde tutan Amerikalı emekli avukat ve amatör arkeolog Theodore M. Davis, bu küçük odanın Tutankamon'un mezarı olduğuna inandığını söylemesine rağmen Carter, buna ikna olmadı. Tutankamon'un mezarının hâlâ gün ışığına çıkarılmayı beklediğine inanıyordu.

Hemen, Krallar Vadisi'nin haritasını baştan çizdi. O zamana dek kazılmış her yeri haritada işaretledi ve çocuk firavunla ilgili bu üç yeni ipucunu haritaya ekledi. Henüz kazılmamış küçük bir alan kalmıştı ve işte Carter'ın 1917'den bu yana inatla kazdığı yer, tam da burasıydı.

Lord Carnarvon, telgraf eline geçer geçmez, Mısır'a gelmek üzere gerekli işlemleri yaptı. 23 Kasım'da kızı Evelyn ile birlikte Luksor'a vardı. Ertesi gün Carter, Lord Carnarvon ve kızını, Krallar Vadisi'nde bulduğu yere götürdü. Çalışma tekrar başladı.

Basamakların üzerine yığılan taş ve kum çabucak temizlendi. İşçiler kapının üzerindeki molozu temizleyince Carter, uzun zamandır görmeyi arzuladığı ismi gördü: Tutankamon. Azmi ve

önsezileri meyvesini vermişti. Gerçekten de bu, genç firavunun kayıp mezarıydı.

Sıvalı kapıyı kırınca aşağı doğru meyleden, molozla dolu bir geçit buldular. Geçit, daha önce mezarı soymak amacıyla gelen birilerinin tünel kazarak ilerlediğine dair izlerle doluydu. Etrafta taşla karışık kırık çanak çömlek ve mermer kavanoz parçaları vardı. Geçitte yaklaşık on metre ilerledikten sonra, yine mühürlü, sıkı sıkı kapatılmış ikinci bir kapı buldular. Kapının üzerinde bir Tutankamon kabartmasıyla daha karşılaştılar. Carter, kapının üzerine küçük bir delik açıp buradan demir bir çubuk soktu. İçerde zehirli gaz olup olmadığını anlamak için de içeri bir mum uzattı.

Carter her kazısı için iki ayrı günlük tutardı. Hepsi de aslında Mısırbilimci Carter'ın hayatına şahitlik eder. Günlüklerin ilk bölümü kişisel küçük defterleri içeriyor. Çalışmalarının ilk elden kayıtlarını da bu küçük defterler oluşturuyor. Ancak bu günlüklerdeki marangoza ne kadar ödenmesi gerektiği, kazılarda kaç işçi çalışacak vs yazılar, hiç de heyecan vermeyen basit ve pratik detaylardır. Carter'a ait olan ikinci grup günlükler ise her çalışmanın sonunda yazılmış, kazılardan elde edilenlerin anlatıldığı resmi tutanaklardır. Aşağıdaki satırlar, 1922 yılında Tutankamon'un mezarının bulunduğu kazıyla ilgili renkli tanımlamalarla dolu resmi tutanaklardan alınmıştır. Bu tutanaklarda Carter, daha sonra neler olduğunu şöyle anlatıyor:

Delîği biraz daha genişlettim, bir mum sokup içeriye göz attım... İlk başta pek bir şey göremedim, içeriden çıkan sıcak hava mumun alevini titretiyordu, ama gözlerim ışığa alıştıkça karanlığın içinden odanın ayrıntılarını yavaş yavaş seçmeye başladım. Garip hayvanlar, heykeller ve altın – her yerde altın parıltısı. Bir süre –yanımda duranlar için bu süre geçmek bilmemişti herhâlde– hayretle kalakaldım ve bu hâlime daha fazla katlanamayan Lord Carnarvon sabırsızlıkla sordu: “Bir şey görebiliyor musunuz?” Yalnızca şu sözcükleri söyleyebildim: “Evet, harikulade şeyler.”